

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

LATİF FUAT ÖZTÜRK/Türkiye Kararı*

Başvuru No. 54673/00 Strazburg

2 Şubat 2006

OLAYLAR

Başvuran 1930 doğumludur. 23 Kasım 2003 tarihinde vefat etmesi üzerine eş i ve çocukları başvuruyu sürdürmek istemişlerdir.

Belirli olmayan bir tarihte, başvuran, yol yapımına ilişkin olarak İzmir Belediyesi ile sözleşme imzalamıştır. Yol yapımı sürmekteyken, Belediye, sözleşmeleri feshetmiştir.

İzmir Ticaret Mahkemesi, 16 Mart 1992 tarihli bir karar ile sözleşmelerin iptalinin hukuka aykırı ve dolayısıyla geçersiz olduğuna karar vermiştir.

Başvuran, 2 Ekim 1992 tarihinde, Belediye'den mahkeme emrine uymasını talep etmiştir. Belediye bu talebi reddetmiştir.

4 Mart 1993 tarihinde, başvuran, İzmir Ticaret Mahkemesi'nde Belediye'ye karşı dava açmış, sözleşmenin feshi dolayısıyla uğradığı zararlara karşılık tazminat talep etmiştir.

12 Ekim 1993 tarihinde, mahkeme, zararın miktarını belirlemek için bir bilirkişi i komisyonu tayin etmiştir. 3 Mayıs 1994 tarihinde, bilirkişi raporu dava dosyasına alınmıştır.

Bu rapora her iki taraf da itiraz etmiş olduğu için mahkeme, ek bilirkişi i raporu istemeye karar vermiştir.

Komisyon oluşturulamadığı için ek bilirkişi raporu düzenlenememiştir. Mahkeme, yeni bir bilirkişi komisyonu belirlemiştir.

23 Aralık 1997 tarihinde, mahkeme, ikinci raporun alındığını teyit etmiştir.

30 Nisan 1998 tarihinde, mahkeme, başvuranın talebini kısmen kabul etmiş ve Belediye'nin ona belirli bir miktar para ödemesi emrini vermiştir.

3 Eylül 1998 tarihinde, başvuran, ilk derece mahkemesinin kararını temyiz etmiştir.

14 Aralık 1998 tarihinde, Yargıtay, başvuranın temyizini reddetmiştir.

26 Şubat 1999 tarihinde, başvuran bu kararın düzeltilmesini talep etmiştir. 7 Haziran 1999 tarihinde, Yargıtay, düzeltme talebini reddetmiştir. Bu karar, başvurana, 29 Temmuz 1999 tarihinde tebliğ edilmiştir.

HUKUK

I. AİHS’NİN 6 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, işlemlerin süresinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6 § 1. maddesinde öngörülen “makul süre” şartıyla uyuşmamış olduğundan şikayetçi olmuştur, sözkonusu madde şöyledir:

“1. Herkes, ... medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, ... konusunda karar verecek olan, ... [bir] mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, ... görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

A. Kabul edilebilirlik

Hükümet, başvuranın dul eşinin ve çocuklarının iddia edilen ihlalden etkilenmedikleri ve bu nedenle AİHS’nin 34. maddesinin anlamı dahilinde ihlalden zarar gören kişiler olduklarını iddia edemeyecekleri gerekçesiyle, davanın AİHM kayıtlarından düşmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

AİHM, başvuranın 3 Kasım 2003 tarihinde vefat ettiğini kaydeder. 6 Nisan 2004 tarihinde, eşi ve çocukları, başvuruyu devam ettirme isteklerini bildirmişlerdir. AİHM, işlemler zarfında başvuranın vefat ettiği bazı davalarda, AİHM’de işlemleri sürdürme isteklerini bildiren, başvuranın varislerinin veya yakın aile üyelerinin ifadelerini dikkate almış olduğunu yineler. Bu davada, AİHM, bu isteklerini açıkça bildirmelerinin dışında, başvuranın dul eşinin ve çocuklarının, AİHS’nin 6 § 1. maddesine aykırı olarak yakınları hakkındaki işlemlerin süresinin haddinden fazla sürdüğüne dair hüküm verilmesi konusunda yeterli meşru hakları olduğunu değerlendirir. Dolayısıyla, Hükümet’in, davanın kayıttan düşmesi itirazı reddedilmelidir (bkz., diğer birçok kararın yanı sıra, *Dalban – Romanya* [BD], no. 28114/95, § 39, AİHM 1999-VI).

Hükümet, ayrıca, başvurunun, altı ay kuralına uymama gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu hususta, başvuranın, Yargıtay’ın, temyiz talebini reddedip ilk derece mahkemesinin kararını onadığı, kararının kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren altı ay içinde, yani 12 Şubat 1999 tarihinde, başvurusunu yapmış olması gerektiğini iddia etmiştir.

Ayrıca, başvuranın, AİHS’nin 35. maddesi uyarınca olan iç hukuk yollarını tüketme şartına uymadığını ileri sürmüştür, zira, başvuran, işlemlerin süresi hakkındaki şikayetini AİHM’ye başvurusu öncesinde yerel mahkemelere götürmemiştir.

AİHM, bu davanın hukuk mahkemeleri usulü ile ilgili olduğunu ve Türkiye’deki, kararların düzeltilmesi şeklindeki hukuk yolunun genelde benimsenen uluslararası hukuk ilkelerinin anlamı dahilinde etkili bir iç hukuk yolu oluşturduğunu yineler (bkz. *Molin İnşaat – Türkiye*, no. 23762/94, 7 Eylül 1995 tarihli Komisyon kararı). Bu nedenle, Yargıtay’ın temyize ilişkin kararının tebliğ tarihi, altı ay süre sınırının belirlenmesinde, başlangıç noktası olarak alınamaz. Bu davada, süre, düzeltme talebinin sonucunun başvurana tebliğ edildiği tarihten, yani 29 Temmuz 1999 tarihinden itibaren işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla, Hükümet’in, altı ay kuralına uyulmaması itirazı reddedilmelidir.

AİHM, ayrıca, Hükümet'in, iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin benzer ön itirazlarını geçmişte incelemiş olduğunu ve onları reddettiğini yineler (bkz. diğerlerinin yanı sıra, *Mete – Türkiye*, no. 39327/02, § 19, 4 Ekim 2005).

Yukarıda belirtilenlerin ışığında, AİHM, bu şikayetin, AİHS bağlamında ciddi hukuki ve esasa ilişkin sorular ortaya koyduğu kanısındadır. Dolayısıyla, AİHM, başvurunun, AİHS'nin 35 § 3. maddesi anlamı dahilinde temelsiz olmadığı sonucuna varmıştır. Kabuledilmez olduğuna karar vermek için başka bir sebep görülmemiştir.

B. Esaslar

AİHM, dikkate alınacak sürecin, 4 Mart 1993 tarihinde başladığını ve Yargıtay'ın başvuranın düzeltme talebini reddettiği 7 Haziran 1999 tarihinde sona erdiğini kaydeder. İlk derece mahkemesi ve Yargıtay'ın, sırasıyla, bir ve iki karar verdiği bu süreç böylece yaklaşık altı yıl ve üç ay sürmüştür.

Hükümet, işlemlerin süresinin, makul süre şartını aşmamış olduğunu ileri sürmüştür. Başvuranın davasının, zararların hesaplanmasına ilişkin teknik uzmanlık gerektiren, karmaşık bir dava olduğunu iddia etmiştir. Tarafların davranışları işlemlerin uzamasına katkıda bulunmuştur, zira taraflar, erteleme ve yinelenen bilirkişi raporu taleplerinde bulunmuşlardır.

Başvuran iddialarını sürdürmüştür.

AİHM, işlemlerin süresinin makuliyetinin, davanın olayları ışığında ve davanın karmaşıklığı, başvuranın ve ilgili makamların davranışı ve tartışmada başvuran için neyin tehlikede olduğu kriterlerine atfen değerlendirilmesi gerektiğini yineler (bkz., diğer birçok içtihadın yanı sıra, *Frydlender – Fransa* [BD], no. 30979/96, § 43, AİHM 2000-VII).

AİHM, bu davanın özellikle karmaşık olduğu düşüncesinde değildir. Başvuranın davranışı hakkında ise, dava dosyasında işlemlerin uzamasına kaydadeğer bir şekilde katkıda bulunduğuna dair bir gösterge yoktur. Adli makamların davranışına ilişkin olarak ise, AİHM, davanın üç dizi işleme ilişkin iki yargı alanı düzeyinde incelendiğini gözlemler. Her iki taraf da önceki rapora itiraz etmiş olduğu için mahkeme 18 Temmuz 1995 tarihinde ek bilirkişi raporu emri vermiş olsa da, mahkemenin, bilirkişi komisyonu oluşturulamadığı için ek bilirkişi raporu sağlamanın mümkün olmadığını ancak, 16 Mayıs 1997 tarihinde, neredeyse iki yıl sonra, kabul ettiği gerçektir. AİHM, bir gelişmenin olmadığı bu uzun dönemi göz ardı edemez.

AİHM, temyiz işlemlerinden önce büyük bir gecikme olmamış olmasına rağmen, ilk derece mahkemesindeki işlemlerin beş yıldan fazla sürdüğünü kaydeder. Hükümet tarafından makul bir açıklamanın veya başvuranın suçlanması gerektiğine dair herhangi bir göstergenin olmaması halinde, gecikme, işlemleri yürüten yerel mahkemelere atfedilebilir olarak değerlendirilmelidir (bkz., *mutatis mutandis*, *Günter – Türkiye*, no. 52517/99, 22 Şubat 2005, *Nuri Özkan – Türkiye*, no. 50733/99, § 21, 9 Kasım 2004).

Yukarıda belirtilenlerin ışığında ve konuya ilişkin içtihadını göz önünde tutarak, AİHM, işlemlerin toplam süresinin (özellikle ilk derece mahkemesindeki beş yıldan uzun olan sürenin) “makul süre” şartına uymuş olduğu değerlendirilemez.

Dolayısıyla, AİHS'nin 6 § 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS’nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuran, yaklaşık olarak 214.000 Amerikan Doları maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

Hükümet bu talebe itiraz etmiştir.

AİHM, tespit edilen ihlal ve iddia edilen maddi tazminat arasında herhangi bir sebep sonuç ilişkisi görmemekte, dolayısıyla, bu talebi reddetmektedir. Öte yandan, AİHM, başvuranın, işlemlerin süresi dolayısıyla, büyük olasılıkla, manevi zarara, örneğin sıkıntıya maruz kalmış olduğunu değerlendirir. AİHM, hakkaniyet temelinde karar vererek, başvurana, 3.000 Euro manevi tazminat, artı bu miktara tabi olabilecek her türlü verginin ödenmesine karar verir.

B. Mahkeme masrafları

Başvuran, AİHM huzurundaki işlemlere ilişkin herhangi bir mahkeme masrafının ödenmesini talep etmemiştir.

BU SEBEPLERLE, AİHM OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna;
2. AİHS’nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine;
3. (a) Sorumlu Devlet’in, AİHS’nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, başvuranın yakınlarına 3.000 Euro (üç bin Euro) manevi tazminat, artı tabi olabilecek her türlü vergiyi, ödeme günündeki kur üzerinden Yeni Türk Lirası’na dönüştürerek, ödemesine;
- (b) yukarıda belirtilen üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası’nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
4. Başvuranın adil tazmin talebinin kalanının reddine

KARAR VERİR.

İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü’nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 2 Şubat 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Søren NIELSEN
Yazı İşleri Müdürü

Christos ROZAKIS
Başkan